

УДК 332.72

ЛАТИФУНДИЗМ В УКРАЇНІ – МАЙБУТНЄ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Антощенко Р.В., д.т.н., проф., Антощенко В.В., к.е.н., доцент

(Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка)

В Україні більше тринадцяти агрохолдингів має у власності сотні тисяч гектарів, охоплюючи цілі групи районів. Укрупнення земельних ділянок в країні триває, а поняття «латифундизм» набуває все більшої актуальності. Латифундія – це влада окремих осіб, окремих сімей над великими земельними ділянками, а на думку численних експертів це є і влада над людьми, їхніми долями і робочими місцями [1, с.98]. В умовах недосконалого земельного законодавства, лобіювання інтересів крупних землевласників та їх колосальних фінансових ресурсів, державна політика в сфері АПК стає все більш латифундистсько-спрямованою. Рейтинг латифундистів України (табл.1) змінюється щорічно. Так, за останні 5 років земельний банк першої п'ятірки рейтингу знизився на 2% – з 2,08 млн га до 2,05 млн га. Склад учасників при цьому не змінився – «Кернел», Ukrlandfarming, «Агропросперіс», МХП, «Астарта-Київ». Ukrlandfarming і «Агропросперіс» продовжують зменшувати (оптимізувати) свій земельний банк, в той час як інші компанії інвестують у розширення свого земельного фонду: HarvEast (+ 25%), «Континентал Фармерз Груп» (+ 18%), «Агрохолдинг 2012» (+ 9%) [2].

1. Рейтинг (Топ-5) аграрних холдингів України з найбільшим земельним банком станом на 1 січня 2021 року

№	Назва /власник	Земельний банк, тис.га	Виробничі потужності, тис.тон	Кількість працівників, чол	Дохід, млн.дол.	Чистий прибуток, млн.дол.	Основні напрямки діяльності
1	«Кернел» (Андрій Вереvський)	510	2500	12807	3992,1 (2019р.)	178,5 (2019р.)	Соняшникова олія, зерно, кукурудза
2	UkrLand-Farming (Олег Бахматюк)	457	2700	20000	658 (2017 р.)	-158,6 (2017 р.)	Ячна продукція та яйця, зернові культури, скотарство
3	Миронівський хлібопродукт (МХП) (Юрій Косюк)	370	1100	28500	2055,9 (2019р.)	215,3 (2019р.)	Переробка м'яса, рослинництво, птахівництво
4	Agroprosperis (Джордж Рор та Моріс Табасинік)	300	520	3328	322 (2016 р.)	відсутня інформація	Пшениця, кукурудза, соняшник
5	Астарта (Віктор Іванчук, Валерій Коротков)	243	550	10000	499,7 (2019р.)	1,9	Виробництво цукру, молока, переробка сої, біоенергетика

Наразі, за статистичною інформацією компаній, найбільшою кількістю землі володіє агрохолдинг KERNEL (524 тис. га землі). Однак при цьому, виробничі потужності та штат персоналу в Kernel не найбільші серед конкурентів. Агрохолдинг Kernel є найбільшим в Україні виробником та експортером соняшникової олії, ключовим постачальником сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові

ринки. Свою продукцію Кернел (KERNEL) експортує більш ніж у 80 країн світу. Компанія Кернел (KERNEL) має найвищі доходи в порівнянні з іншими агрохолдингами України. Компанія є найбільшим виробником олії в Україні – сім її заводів за рік переробляють 3 млн тон насіння соняшнику. У другому кварталі 2019 року холдинг Кернел збільшив свій прибуток. Компанія активно шукає нові ринки збуту та шляхи розвитку. Так, був отриманий дозвіл на експорт кукурудзи до Китаю, у 2016 році почалося виробництво рапсового масла. Інвестує компанія і в нові технології, модернізує виробництво. Одночасно компанія нарощує потужності в Україні – у лютому 2016 року було придбано завод в Кіровоградській області. Активи Кернел (KERNEL) станом на 2020 рік: 12 офісів в Україні, агробізнес в 11 областях України, 7 олійноекстракційних заводів, більше 35 елеваторів та сучасний термінал в Одеській області.

Друге місце за обсягами земельних угідь у володінні має агрохолдинг UkrLandFarming (457 тис.га). Хоча за останні роки компанія має найнижчий чистий прибуток. Так за офіційною статистичною інформацією компанії, у 2017 році (останньому, коли компанія відкрито публікувала фінансові результати) – при доході в 658 млн дол. збитки компанії становили 158,6 млн.дол. Власником компанії є Олег Бахматюк, спеціалізація – яєчна продукція та яйця, зернові культури. Хоча на 2020 рік по земельному банку UkrLandFarming майже наздогнала Kernel, за потужностями навіть перегнала, а за кількістю співробітників залишила його далеко позаду. В 2015 році холдинг домовився про реструктуризацію боргу компанії Авангард. Виплата по єврооблігаціям була продовжена до 2018 року. Власник холдингу вклав кошти у будівництво елеваторів, побудову терміналу для перевалки зерна. Вартість останнього проекту оцінюється приблизно у 1 млрд доларів. За даними прес-центру компанії від лютого 2020 року, сума податків і зборів, отриманих бюджетом України від Групи компаній UkrLandFarming та «Авангард» за три роки, складає 7,722 млрд грн. Компанія забезпечує достойною роботою близько 20 тисяч українців та генерує близько 1% ВВП України [1; 3, с.180].

Найбільший чистий прибуток у 2019 році отримав агрохолдинг Миронівський хлібопродукт (МХП). Володіє компанією Юрій Косюк. За 2019 рік компанія заробила 215,3 млн дол. Земельний банк у МХП менше на 140 тис. га, порівняно з KERNEL проте співробітників у холдингу в 2,2 рази більше, ніж у найбільшого землевласника. Агрохолдинг МХП спеціалізується на курятині, м'ясопереробці та зернових культурах. Холдинг активно розвивається, плануючи нові проекти, які дозволяють збільшити експорт та оптимізувати витрати. Завдяки інвестиціям у розширення Миронівської птахофабрики та птахофабрики «Орел Лідер» значно збільшилося виробництво курячого м'яса. Експортні відносини компанія має у країнах СНД, Євросоюзу, Близького Сходу. Також є домовленість щодо поставок до Саудівської Аравії. У 2018 році було завершено будівництво другої черги Вінницької птахофабрики, що дало змогу у 2018 році збільшити обсяги виробництва курятини до 617 943 тон.

Четверте місце з Топ-5 аграрних холдингів України з найбільшим земельним банком станом на 1 січня 2021 року, займає група компаній «Агропросперіс», яка пропонує повний комплекс товарів та послуг для

виробництва зернових та масляних культур, фінансування їх виробництва, а потім зберігання та продаж урожаїв на світових ринках. Регіони діяльності: Сумська, Чернігівська, Харківська, Полтавська, Вінницька, Житомирська, Хмельницька, Тернопільська, Ровенська, Волинська та Львівська області. Основним інвестором групи є американська транснаціональна інвестиційна група NCH Capital (Нью-Йорк, США). NCH Capital (США) – компанія, яка здійснює управління активами загальної вартості \$ 3,5 млрд через різні інвестиційні фонди. Основні бенефіціари – Джордж Рор та Моріс Табасинік [4].

Земельний банк агрохолдингу Астарта-Київ станом на початок 2020 року – 243 тис.га. Власниками компанії є Віктор Іванчук та Валерій Коротков, дохід компанії складав у 2019 році 499,7 млн доларів. (чистий прибуток 1,9 млн.доларів), потужності 550 тис.тон. Серед основних напрямків діяльності: виробництво цукру, тваринництво, переробка сої, біоенергетика. Холдинг експортує більшу частину власної продукції. За квотою на безмитний ввіз цукру до ЄС компанія подала 10 тисяч тонн продукції. Також було розпочато експорт кукурудзи та соєвого масла до Китаю. Компанія має у земельному банку 245 тисяч гектарів, що дозволяє вирощувати зернові культури.

Тільки 2 з 10 компаній мають земельний банк 500 тис. га – Kernel та UkrLandFarming. Ще три агрохолдинги володіють понад 200 тис. га землі, решта 5 знаходяться в межах 120 –195 тис. га. Це досить маленькі земельні банки, якщо порівнювати їх з банками зарубіжних компаній, деякі з яких керують мільйонами гектарів [5, с.90]. Можливо, холдинги почнуть нарощувати земельний банк після того, як з 2024 року набере чинності другий етап закону про ринок землі, який відкриє до нього доступ юридичним особам, і компанії зможуть придбати ділянки у власність, замість того, щоб їх орендувати. Однак обмеження, прописані в законі, можуть навпаки ускладнити ситуацію.

Список літератури:

1. Антощенкова В.В., Кравченко Ю.М. Земельна реформа, досвід, тенденції та перспективи / Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2018. Вип. 193. С. 94-102.
2. «LATIFUNDIST.COM» Главный сайт об агробизнесе URL: <https://latifundist.com/kompanii/230-new-century-holding>.
3. Кравченко Ю.М., Антощенкова В.В. Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С.174-183.
4. Офіційний сайт групи компаній «Агропросперіс» URL: <https://www.agroprosperis.com/reporting.html>
5. Антощенкова В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С. 84-95.